

SZÖVEG –
HORVÁTH PÁL filozófus

SOROZAT –
LÉTKÉRDÉS

„EMLÉKEZTEK?”

Halottak napja környékén különösen érdemes felidézni, hogy ez az alkalom a nyugati, zsidó-keresztény gyökerű kultúrában nem a gyász, hanem az emlékezés ideje. Nem a gyászé, hiszen akár akarjuk, akár nem, a hozzátartozóink, barátaink, ismerőseink halála feletti fájdalom idővel elmúlik, és az elmúlás döbbenetén túlmutató képességnek, az emlékezésnek adja át a helyét.

A régi görögök szemében az, hogy az embernek vannak emlékei, képes az emlékezésre, egyszerre tűnt isteni adománynak és *ars memoriae*nek, az emlékezőképesség művészetének. Régi bölcsesség az is, hogy emlékeiben él az ember: az emlékezés az, ami a múltból és az elmúlás, az időlegesség rideg valóságából történelmet teremt.

◆ **Am az emlékezés, a múlt és az abban élt nemzedékek felidézése sokféle lehet.**

Az egyes ember személyes emlékei csak néhány évtizedre, saját élete tartamára képesek visszatekinteni, az ilyen emlékezés többnyire szelektív: szívesebben gondolunk vissza arra, ami szép volt, jó volt körülöttünk, aki kedves volt a számunkra. Bár nem igaz, hogy az idős ember már csak emlékeinek és emlékeiből él, de egyre bőségebbé válik számára a valaha volt élményeknek az a sokasága, amelyből egy élet tapasztalata, valójában maga az emberi személy áll össze.

Mindenkiben ott él a késztetés arra, hogy mindazt, amire emlékezni képes, közölje, megossza másokkal is.

Ami pedig így létrejön, az nem más, mint egy megszakítatlan emlékeztetlanc, amelyben már nem pusztán a személyes múltidézés, hanem egy darabka történelem és kultúra ölt testet, azt igazolva, hogy személyes, ideig-óráig tartó földi létünk részesedés

az emberiség nagy emlékeztetközösségéből. Ezért hallgatjuk nagyszüleink, szüleink beszámolóit arról, hogy milyen volt régen, ezért mesélünk a múltból gyerekeinknek, ezért emlékezünk halottainkra, ezért kivételes idő az, amikor társaságban, baráti beszélgetés közben elhangzik a bűvös kérdés: „emlékeztek?”

Az embert érő legnagyobb csapások egyike az amnézia, az emlékeztetvesztés, amely elveszi tőlünk a múltat, reménytelenné teszi a jövőt, bezár az elillanó pillanatba.

Személyes emlékeink körén túl azonban az emlékezésnek van egy tágabb horizontja is. Ez késztet arra, hogy generációk során át próbáljuk megismerni családunk történetét, ezért viszünk virágot a temetőben olyan sírokra is, amelyekben csak hallomásból ismert rég halott őseink csontja porlad, mert az emlékezés azt sugallja, hogy ismeretlenül is közük van hozzánk.

San Gregorio Atlapulco temető, Mexikóváros, Mexikó

Ugyanez az elemi reflex teszi, hogy mi, emberek kilépünk valaha volt felmenőink, rokonaink felidézésének, a családi fotóknak, régi matrikuláknak, féltve őrizgetett relikviáknak bűvköréből, hogy egy tágasabb, közös emlékezet világában is értelmezni tudjuk a múltat, érteni a jelent, fürkészni a jövőt. Az embernek kollektív emlékezete is van, ez pedig közösséget, társadalmat, civilizációt és kultúrát teremtő erő, amely révén a létezés folytonosságának megtapasztalására is szert tehet. Az ilyen emlékezés maga is sokféle, hiszen a népmesei egyszer volt, *hol nem* volt játékos múltidézésé ugyanúgy ide tartozik, mint ünnepeink egész sora. Valaha egy-egy nemzetséget, törzset, egy falu népét a sors közössége mellett a közös ősökre való emlékezés formálta és tartotta össze, ha pedig ennek fonala megszakadt, előbb-utóbb maga a közösség is elenyészett.

Mai, a múltnak szívesen hátat fordító, a jövőre meg félve tekintő, a mindenkori jelen bűvöletében élő korunkban különösen felértékelődik az emlékezés.

Hiszen a kollektív amnézia egész nemzeteket, nemzedékeket is képes gyökértelenné formálni, egymással szembefordítani. Egy nemzet identitásának, önazonosságának a közös terület, nyelv és kultúra mellett a közös emlékezetben megőrzött múlt az alapja, amely ugyanúgy öröklődik nemzedékről nemzedékre, mint a személyes emlékeinkből szőtt családi hagyomány.

Ha a felejtésnek adjuk át a múlt emlékezetét, temetőink értelmetlen kőszivatagokká válnak, ünnepeink pusztá munkaszüneti napokká, a családi fényképek papírdarabbá, mi magunk hitevesztett pillanat-emberekké. Mert a hit is az emlékezésben él, amely vallást, egyházat teremt, amiről Jézus is beszélt az utolsó vacsorán, amikor azzal indította útjukra övéit, hogy „*ezt cselekedjétek az én emlékezetemre*”. ♦